

специфічний товар, адже сучасна тенденція така, що результати інтелектуальної діяльності все більш виразно набувають рис товару. І все частіше продукти інтелектуальної праці первісно створюються саме для успішного функціонування на ринку.

Література

1. Бочарова Н.В. Значення конституційного забезпечення свободи творчості та права на результати творчої діяльності в умовах інформаційного суспільства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – №7 – С. 69-72.
2. Гаврилов Э.П. Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития. – М.: Изд-во «Наука», 1984. – 221 с.
3. Йоффе О.С. Советское гражданское право: В 3 т. Т. 3. – Л.: Издат. ЛГУ, 1965. – 494 с.
4. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: підручник / за заг. ред. О.А. Підпригори., О.Д. Святоцького. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 236 с.
5. Авторське право в міжнародно-правовому аспекті / уклад. А.М. Євков. – Х.: 2010. – 126 с.
6. Авторське право для бібліотекарів: підручник / [Пер. з англ. О. Васильєва]. – К.: ТОВ «ІММ «ФРАКСІМ», 2015. – 196 с.
7. Бондаренко С.В. Авторське право та суміжні права. – К.: Ін-т інтел. вл. і права, 2008. – 288 с.

УДК 349.3 (043.2)

Бориченко К. В., к.ю.н.,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Київ, Україна

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

У сучасних умовах розвитку суспільства все частіше постає питання повноцінної реалізації державою своєї політики у сфері соціального захисту, що полягає у створенні умов належного життя, повноцінного розвитку особистості, забезпечення її потреб. У зв'язку з цим, особливого значення набуває створення ефективного механізму забезпечення права на соціальний захист, визначальне місце у якому має понятійно-категоріальний апарат.

У правовій науці склалося досить багато підходів до визначення механізму забезпечення прав і свобод людини. У той же час, при застосуванні категорії «механізм» зазвичай мається на увазі внутрішня

будова явища, сукупність станів та процесів, які його складають, сукупність взаємопов'язаних між собою елементів цілісної системи [1, с. 61]. У зв'язку з цим, під поняттям механізм забезпечення суб'єктивного права особи варто розуміти «технологію» впливу засобів правового регулювання на суб'єктів права з метою дотримання останніми правових приписів. Саме за допомогою механізму забезпечення право особистості на соціальний захист трансформується з передбачених нормативно-правовими актами можливостей у реальне благо.

Так, на думку О.О. Авдєєва, правовий механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина є системою органів державної влади, громадських організацій та правових засобів, що ними використовуються з метою реалізації прав і свобод людини і громадянина [2, с. 12].

Конкретизуючи ідею визначення досліджуваної категорії через систему органів та інших суб'єктів, діяльність яких спрямована на забезпечення прав людини, Ю.В. Анохін механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина визначає як складну систему соціального організму політичної системи, що включає державу, її органи та посадові особи, громадські організації та органи місцевого самоврядування, в їх єдності та функціонуванні, направлену на створення умов результативного впливу на суспільні відносини, з метою ефективної реалізації, охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина [3, с. 251].

У цілому не заперечуючи можливість визначення механізму забезпечення права на соціальний захист через систему відповідних суб'єктів, тим не менше, на нашу думку, такий підхід науковців є досить спірним оскільки, як уже зазначалося вище, досліджувана правова категорія є фактично методикою (сукупністю прийомів, методів і т.д.) впливу засобів правового регулювання на суб'єктів права. Видається, що у механізмі забезпечення прав і свобод людини первинними є все ж таки заходи, що здійснюються з визначеною метою, а не суб'єкти, які ці заходи реалізують. По-друге, перелік суб'єктів, що міститься у цитованих визначеннях, які, на думку науковців, забезпечують права і свободи людини і громадянина, не є вичерпним, що дозволяє зробити висновок про неконкретність запропонованих визначень механізму забезпечення прав людини в цілому та права на соціальний захист зокрема.

Значна кількість науковців поняття «механізм забезпечення прав людини» пов'язують з категорією гарантій. Так, наприклад, на думку авторів навчального посібника «Правовое регулирование обеспечения прав человека при производстве следственных действий», терміни «забезпечити» та «гарантувати» відповідно до тлумачень, наданих у словниках, є синонімами [4]. Так, гарантувати означає ручатися, забезпечувати, захищати, гарантія – це умова, що забезпечує будь-що. У свою чергу, забезпечити – надати засоби, зробити дійсним, огородити,

захистити. Автори вказаного вище посібника вважають, що «забезпечити» та «гарантувати» означає створити умови, попередити і усунути неправомірні перешкоди та створити прамормірні умови, а значить, в тому числі, огородити, захистити.

В.М. Вітрук також зазначає, що під забезпеченням конституційних прав і свобод розуміється система їх гарантування, тобто система загальних умов і спеціальних (юридичних) засобів, які забезпечують їх правомірну реалізацію, а в необхідних випадках – їх охорону [5, с. 16].

Щодо даного підходу визначення механізму забезпечення прав людини варто зазначити, що дійсно, серед іншого, відповідне явище спрямоване на гарантування прав. У той же час, твердження, що відповідні категорії є тотожними дещо обмежує зміст досліджуваного явища, оскільки механізм забезпечення прав людини спрямований на підготовку, створення умов для здійснення, охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина, а не виключно на їх гарантування.

Досить детально механізм забезпечення прав і свобод людини дослідила О.Ф. Скакун, на думку якої, дана правова категорія являє собою систему засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності [6, с. 191]. Як влучно стверджує науковець, завданнями механізму забезпечення прав людини є охорона, захист, відновлення порушених прав, а також формування загальної і правової культури населення.

Безумовно неможна заперечувати логічність запропонованої науковцем дефініції досліджуваної категорії, тим не менше, варто відзначити, що вона є досить абстрактною, оскільки не містить вказівки на будь-які ознаки, характерні риси механізму забезпечення прав людини, що дозволяли б визначити особливості даного явища, порівно з іншими системним утвореннями у правовій науці.

На думку В.І. Гоймана, механізм забезпечення прав особистості є комплексом взаємоузгоджених заходів матеріально-технічного, організаційно-управлінського, ідеологічного (соціально-політичного) і спеціально-юридичного характеру, що здійснюються державою в особі її органів та посадових осіб, призначені забезпечити реальну дію закону, тобто створити умови, за яких особи, їх об'єднання та організації узгоджують свої дії з вимогами закону, а також безперешкодно та ефективно використовують надані їм можливості задовольняти різноманітні інтереси та потреби [7, с. 124]. На нашу думку, дана дефініція є цілком влучною та може бути пристосованою з деякими уточненнями для визначення поняття «механізм забезпечення права на соціальний захист».

Проаналізувавши існуючі у правовій науці підходи до визначення поняття «механізм забезпечення прав і свобод людини» варто зробити висновок, що за сучасного стану розвитку загальнотеоретичної

юриспруденції немає однозначного підходу у розумінні досліджуваної категорії. Так, одні науковці розкривають поняття механізму забезпечення прав особистості через діяльність уповноважених органів, інші – через систему гарантій відповідних прав, треті зводять його до комплексу узгоджених дій управомоченої особи та інших суб'єктів, що здійснюються з метою ефективного задоволення інтересів та потреб першої.

З урахуванням вищевикладеного видається доцільним визначати юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист в якості комплексу взаємоузгоджених заходів та засобів, що здійснюються управомоченою особою та уповноваженими суб'єктами, призначеного забезпечити реальну дію правових норм, а також безперешкодне та ефективне використання управомоченими особами наданої їм можливості задовольнити інтерес щодо отримання комплексу матеріальних благ та/або нематеріальних заходів для попередження, профілактики, подолання чи пом'якшення несприятливих наслідків настання соціальних ризиків, адаптації особи до нових умов життєдіяльності.

Література

1. Снежко О.А. Государственная защита права граждан. М.: Юрист, 2005. 265 с.
2. Авдеев Д.А. Правовой механизм обеспечения прав и свобод человека и гражданина в субъектах Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Тюмень, 2004. 239 с.
3. Анохін Ю.В. Об общих основах механизма государственно-правового обеспечения прав и свобод личности. Ползуновский вестник. 2005. № 1. С. 250-257.
4. Правовое регулирование обеспечения прав человека при производстве следственных действий: Учебное пособие / В.Г. Задерако, Н.Н. Волошкина; Министерство внутренних дел РФ. Ростовский юридический институт. Ростов на Дону, 2003. 116 с
5. Витрук В.Н. Субъективные права советских граждан и их развитие в период строительства коммунистического общества: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 1965.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
7. Гойман В.И. Действие права (методологический анализ). М., 1992. 175 с.